

Kütüphane, Arşiv ve Müze Araştırmaları Dergisi

Library, Archive and Museum Research Journal

e-ISSN: 2718-0832

Cilt/Volume: 4, Sayı/Issue: 1 (2023), 28-53
http://dx.doi.org/10.29228/lamre.67979

Araştırma Makalesi – Research Article

Geliş Tarihi / Received: 20.12.2022 Kabul Tarihi Accepted: 18.01.2023

Türk Milli Eğitim Sisteminde Yeni Bir Okul Kütüphanesi Türü: Sıfır Atık Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme

A New Type of School Library in the Turkish National Education System: An Evaluation on Zero Waste Libraries

Ömer DALKIRAN *

ÖZET

Son dönemde basında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda kütüphane kurma çalışmaları ile ilgili haberler gündeme gelmektedir. Bu haberlerde okullarda geri dönüştürülebilir atık malzemelerden kütüphaneler kurulduğu vurgulanmaktadır. Bu yöndeki çalışmaların sistematik biçimde devam edeceği ve bu kütüphanelerin yaygınlaştırılacağı da ifade edilmektedir. Sıfır Atık Kütüphanesi veya Geri Dönüşüm Kütüphanesi olarak adlandırılan bu kütüphaneler ile Türk Milli Eğitim Sisteminde adeta yeni bir tür kütüphane modelinin konumlandırıldığı görülmektedir. Bu çerçevede Sıfır Atık Kütüphaneleri Girişimini/Projesini mercek altına alarak bu kapsamda kurulan kütüphanelerin niteliğinin sistemli ve düzenli bir yaklaşımla açıkça ortaya konulması yararlı olacaktır. Bu istikamette araştırmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü Sıfır Atık Kütüphaneleri Projesi'ni genel çizgileriyle analiz etmektir. Temel analiz çok büyük oranda Google arama motorundaki sorgulama sonuçlarıyla ulaşılan ilk 10 sayfadaki kamu sitelerinin yazılı haber içerikleri bağlamında gerçekleştirilmektedir. Bu içerikler doküman analizi yoluyla incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Bulgular, Projenin Bilgi ve Belge Yönetimi/Kütüphanecilik topluluğunun fikir ve desteği alınmaksızın plansız bir süreçle başlatıldığını göstermektedir. Proje çerçevesinde kurulan "kütüphane"lerin özünde okullardaki bazı mekânlara kitap rafı ve bağış kitapların konulmasından ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, buralarda okul kütüphanecisi görevlendirilmemektedir. Genel olarak Proje ve sonuçları öğrencilere sıfır atık bilinci kazandırma açısından oldukça yararlı bulunsa da bilimsel kütüphanecilik ilkeleri açısından kütüphane kurumuna yetersiz, niteliksiz ve hatta olumsuz bir bakış sunmaktadır. Sıfır Atık Kütüphanesi olarak nitelendirilen mekânların mevcut haliyle okul kütüphanesi olarak kabul edilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul kütüphanesi, Sıfır Atık Kütüphanesi, Geri Dönüşüm Kütüphanesi, Türkiye

*Dr.Öğr.Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, odalkiran@kastamonu.edu.tr

ABSTRACT

Recently, news about the efforts to establish libraries in schools affiliated to the Ministry of National Education have been brought to agenda. Libraries that have been established with the aid of recyclable materials are the emphasis of these news items. It is stated that these efforts will continue systematically and these libraries will also be expanded. With these libraries called Zero Waste Libraries or Recycling Libraries, it is seen that a kind of library, almost a new model, is deployed in the Turkish National Education System. In this framework, it would be useful to scrutinize the Zero Waste Libraries Initiative/Project and to reveal the quality of the libraries established within this scope along with a systematic and organized approach, clearly. In this direction, the aim of the research is to analyze the Zero Waste Libraries Project carried out by the Ministry of National Education in general terms. The main analysis is largely carried out in the context of the written news content of the public websites in the first 10 pages of the Google Search Engine. These contents were analyzed and evaluated through document analysis. The findings show that the Project was initiated with an arbitrary process, and without getting opinions and support of the Information and Records Management/Librarianship community. It is understood that the "libraries" established within the framework of the project essentially consisted of placing bookshelves and donated books in some places in schools. Moreover, no school librarian is assigned to these libraries. In general, although the Project and its results are very useful in terms of raising zero waste awareness among students, it presents an inadequate, unqualified and even negative view of the library institution in terms of scientific librarianship principles. It is considered that the places described as Zero Waste Libraries should not be accepted as school libraries in their current state.

Keywords: School library, Zero Waste Library, Recycling Library, Türkiye

GİRİŞ

Kütüphaneler genel olarak odak noktasındaki kullanıcı grubu ve bağlı bulunduğu kurum üzerinden konumlandırılarak “halk kütüphanesi”, “çocuk kütüphanesi”, “üniversite kütüphanesi”, “okul kütüphanesi”, “özel kütüphane”, “milli kütüphane” vb. biçiminde çeşitli türsel ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bu konuda farklı sınıflandırmalara rastlanmakla birlikte en genel biçimde kütüphaneleri dört farklı tür olarak ele almak olanaklıdır: Akademik kütüphaneler, halk kütüphaneleri, özel kütüphaneler ve okul kütüphaneleri. Akademik kütüphaneler kolej ve üniversitelere hizmet verirken halk kütüphaneleri şehirler ve kasabalara hizmet verir. Özel kütüphaneler hastane, şirket, müze, özel sektör/kamu vb. herhangi bir özel ortamda hizmet sunan kütüphane türüdür. Okul kütüphaneleri ise anaokulundan başlayarak 12. sınıfa kadar öğrencilere hizmet vermekle yükümlüdür (Cornell University Library, 2021).

Her bir kütüphane türü kendi alanında özelleşmiş ve uzmanlaşmış bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir. Diğer kütüphane türlerinde olduğu gibi okul kütüphanesi de bu yapı içinde kendine has ve oldukça önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Okul kütüphanesi temel bir eğitim-öğretim kurumu olan okul bünyesinde örgütlenecek okul mensuplarını hedef kitesine koyan bir kütüphane türüdür. Eğitim ve öğretimin göbeğinde yer alan bir kurum olarak okul kütüphanesi eğitim – kütüphane ilişkisini somut ve doğal biçimde sergiler niteliktedir. Böylesine kritik bir konumda olan okul kütüphanesinin önem, amaç ve işlevlerinin açık ve net biçimde ortaya konulması yararlı görülmektedir. Ancak öncelikle okul kütüphanesinin kavramsal tanımlanmasının yapılması uygun olacaktır.

Literatürde okul kütüphanesini tanımlamaya yönelik pek çok girişime rastlanmaktadır. Bunlardan bazılarında yer

verilecektir. Okul kütüphanesi IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi'nde (IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü Daimi Komitesi, 2018, s. 15) “öğrencilerin bilgiden düşünceye olan yolculuklarında kişisel, sosyal ve kültürel gelişimlerinde ana unsurlar olan okumanın, sorgulamanın, araştırmanın, düşünmenin, hayal kurmanın ve yaratıcılığın olgunlaştığı fiziksel ve sanal mekân” biçiminde tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre ise okul kütüphanesi “okulda etkin biçimde müfredatı, öğrencileri ve öğretmen kadrosunu desteklemek için tasarlanmış kaynakların ve hizmetlerin sağlandığı tesis”tir (Butler, 2015, s. 3). Önal (1992, s. iii) ise okul kütüphanesini “eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen, hizmetleri ile parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleşmesine dinamik bir şekilde katılan ve çağın gereksinimlerine uygun olarak gelişen toplumsal kurumlar” olarak tanımlar. Sıralanan tanımlardan bazıları okul kütüphanesinin kavramsal çerçevesini somut biçimde çizerken diğerleri ise konuya daha genel bir yaklaşım sergiler niteliktedir. Ancak, tanımlardan bazı genel ve ortak çıkarımlar yapmak olanaklıdır. Öncelikle, “eğitim ve öğretimin okul kütüphanesinin varlık nedeni” olduğu iddia edilebilir. Ayrıca, tanımlardaki bir diğer ortak vurgunun “okul kütüphanesinin eğitim ve öğretime destek olma işlevi” olduğu görülmektedir.

Kavramsal tarifi yanısıra okul kütüphanesinin niteliklerini biraz daha detaylandırmak bir kurum olarak okul kütüphanesini tanımayı ve anlamayı kolaylaştıracaktır. Okul kütüphanesi alana yönelik profesyonel anlamda eğitim almış bir okul kütüphanecisi tarafından yönetilmelidir. Koleksiyonu basılı, elektronik vb. çok çeşitli formatlarda zengin bir çeşitlilik (kitap, süreli yayın, DVD, internet vb.) sunar. Ayrıca, okul kütüphanecisi eliyle çok farklı başlıklarda hizmetler sunulur. Bunlara örnek olarak; okuryazarlık çalışmaları, araştırma ve kütüphane becerileri eğitimi, öğretim ve eğlence amaçlı kaynak sunma, rahat ve konforlu bir ortam sağlama, öğretmenlerle işbirliği vb. gösterilebilir (Butler, 2015, s. 3). Kuşkusuz burada verilen genel çerçevenin özelinde okul kütüphanesi ve kütüphanecisi çok farklı tür ve zenginlikte kaynaklar ve hizmetlerin düzenlenmesi ile sunulmasında okul mensuplarıyla işbirliği içinde proaktif çalışmalar sergiler.

Kütüphanecilik alanındaki uluslararası otorite kuruluşlar tarafından okul kütüphaneleri kavramı ve önemine ilişkin birtakım saptamalarda bulunulduğu görülmektedir. Örneğin IFLA / UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi'nde okul kütüphanesine şu şekilde vurgu yapılmaktadır:

“Okul kütüphanesi günümüzün bilgiyi temel alan toplumunda başarılı hizmetlerin verilmesi için esas olan bilgi ve düşünceleri kapsar. Okul kütüphanesi, öğrencilerin sorumlu vatandaşlar olarak yaşamalarını sağlarken, onları yaşam boyu öğrenme becerisiyle donatır ve hayal güçlerini geliştirir.” (IFLA / UNESCO, t.y.).

Söz konusu ifadelerin okul kütüphanesini yalnızca okulun duvarları içine hapsedmediği görülmektedir. Tersine, okul kütüphanelerinin topluma yönelik ve ömür boyu etkisini gösteren değerli çıktılar ürettiğine işaret etmesi bakımından özellikle dikkate değerdir.

Okul kütüphanesi kendine has birtakım amaçlar belirleyerek kurumsal misyonunu daha net biçimde gözler önüne sergilemektedir. Önal, okul kütüphanesinin amaçlarını literatürdeki çeşitli kaynaklara dayalı olarak ortaya

koymuştur. Bu amaçlar şu şekilde sıralanabilir (1985, s. 18-19):

- Öğrenci, öğretmen ve okul çalışanlarının eğitim ve öğretime yönelik bilgi gereksinimlerini karşılamak
- Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak
- Kütüphane kullanma yoluyla öğrencilerin merak duygularını ve olumlu sosyal davranışlarını geliştirmek
- Öğrenci ve öğretmenlerin kütüphaneleri ve çeşitli formatlardaki bilgi kaynaklarını bilinçli ve verimli biçimde seçme ve kullanmalarına destek olmak
- Farklı kütüphanelerle kültürel ve eğitimsel amaçlarla işbirliği geliştirerek öğrencilere kütüphane kullanma becerilerini erken yaşlarda kazandırmak
- Öğretmenlerle işbirliği yaparak öğretime destek olacak her türden bilgi kaynaklarını seçmek ve yararlandırmak
- Müfredat ve öğretim yöntemlerindeki yenilikleri eğitim camiasına duyurmak
- Bilgi kaynaklarının teknik işlemlerini yaparak kütüphanenin verimli kullanımını sağlamak
- Öğretmen ve idarecilerle beraber okul çalışanlarına yönelik kültürel ve profesyonel gelişim programlarına dâhil olmak
- Okulun amaçları doğrultusunda okula destek olmak ve çalışmalarda bulunmak
- Büyük kapsamlı kütüphane programının organizasyonunda meslek ve toplum çevresiyle beraber çalışmak

Yukarıda verilen amaçlar okul kütüphanesinin yüzeysel olarak görünenden daha derin bir yapısı olduğuna işaret etmektedir. Kuşkusuz, sözkonusu amaçların gerçekleştirilmesi ideal anlamda bilimsel temellere dayalı olarak organize edilen, yeterli sayı ve nitelikte okul kütüphanecisi istihdam edilen bir okul kütüphanesi ile mümkün olabilir.

Okul kütüphanesi, amaçları doğrultusunda kendine özgü bazı temel işlevleri yerine getirmektedir. Okul kütüphanesinin işlevleri dört temel kategoride toplanabilir. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- **Bilgisel işlev:** Güvenilir bilgi ve hızlı erişim sunmak.
- **Eğitimsel işlev:** Yaşamboyu öğrenme için uygun ortam ve olanaklar sağlamak.
- **Kültürel işlev:** Estetik, sanat ve yaratıcılığın geliştirilmesi, sağlıklı iletişim ile nitelikli yaşam sunmak.
- **Rekreasyonel işlev:** Eğlence ve dinlenmeye yönelik bilgi ile serbest zamanların iyi değerlendirilmesini sağlamak (International Association of School Librarianship, 1993).

Görüldüğü üzere okul kütüphanesi özünde bilgi, eğitim, kültür ve serbest zaman açısından oldukça yararlı işlevleri yerine getirmektedir. Belirtilen dört temel işlevin aynı zamanda okul kütüphanesinin görevlerini de ortaya koyduğu söylenebilir. Ayrıca bu işlevlerin her türden kütüphanenin en temel işlevleriyle örtüştüğü de ifade edilebilir.

TÜRKİYE’DE OKUL KÜTÜPHANECİLİĞİ LİTERATÜRÜ: GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu kısmında Türkiye’de okul kütüphaneciliğine dönük çalışmalar üzerine çok kısa ve genel bir değerlendirme yapılacaktır. Bu bölümde değinilen ve özetlenen çalışmalar herhangi bir tarihsel sınırlama yapılmaksızın uygulanan literatür taramasında tam metnine ulaşılabilen çalışmalar ile sınırlı bir çerçeve sunmaktadır. Türkiye’de okul kütüphaneciliği literatürünü oluşturan çalışmalara hem Bilgi ve Belge Yönetimi alanında hem de Eğitim alanında rastlanmaktadır. Her iki disiplini de ilgilendiren yönleri nedeniyle okul kütüphanesinin bu alanlarda çalışmalara konu edinmesi normaldir. Ancak, çalışmaların ağırlıkla Bilgi ve Belge Yönetimi alanında üretildiği de açıktır. Çalışmalar genel olarak Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okul kütüphaneleri üzerine yerel bağlamında gerçekleştirilmiş olup az sayıda özel okul kütüphanesine ilişkin incelemeler de mevcuttur. Ulusal düzeyde uygulamaya dayalı ve yeterli sayıda çalışma gerçekleştirilmemesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Bir çalışma birden çok konuya değinse de en geniş konu açısından her bir çalışma bir ana konu altında gruplandırılabilir. Bu çerçevede çalışma kapsamında okul kütüphanesine ilişkin literatür 15 farklı ana konu altında ele alınabilir (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Okul kütüphaneciliğiyle ilgili çalışmaların konuları

Sıra	Konu	Konuyla ilgili çalışmalar
1	Okul kütüphaneleri bağlamında okuma alışkanlığı	(Akman ve Akman, 2017; Aydoğdu, 2020; Güneş, 2013; İleri, 2017; Kartal v.d., 2019; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2015; Yılmaz, 2004a)
2	Okul kütüphanelerinin yönetimi ve sorunları	(Cevizbaş, 2003; Ergün, 1990; Önal, 1985; Soysal, 1971; Türkyiğit, 1969)
3	Okul kütüphanesi personeli; kütüphanede rol ve sorumluluk üstlenenler	(Cevizbaş, 2017; Yüksel-Durukan, 2015a; Yüksel-Durukan, 2015b; Önal, 1996; Önal ve Alaca, 2015)
4	Okul kütüphanesi hizmetleri	(Boz, 2020; Darvish, 2011; Koç, 2014; Önal, 2004; Önal, 2005; Zenginler, 2001)
5	Okul kütüphanesine yönelik görüş, algı ve değerlendirmeler	(Aksu, 2014; Keleş, 2013; Özden, 2017; Pilten ve Tolğay, 2016; Yılmaz ve Çakmak, 2020)
6	Yerel ve tarihsel bağlamda okul kütüphanelerinin betimlenmesi	(Arkan, 2000; Polat ve Akkaya, 2015; Özdemir, 2015; Şahin, 2010, Üreten, 2006)
7	Okul kütüphaneleri bağlamında bilgi okuryazarlığı ve 21. yüzyıl becerileri	(Önal, 2015; Çakmak ve Önal, 2013; Topçu, 2018; Topçu ve Önal, 2019)
8	Türk Milli Eğitim Sisteminde okul kütüphanesinin yeri	(Alaylıoğlu, 1960; Bayraktar ve Duman, 1982, Önal ve Topçu, 2013; Özkan, 2022)
9	Okul kütüphanelerinin kullanım etkinliği	(Bozkurt, Aktaş ve Taşkın, 2019; Öztürk ve Tağa, 2018; Şahbaz, 2012)
10	Türk Milli Eğitim Sisteminde kütüphane ve bilgi hizmetleri projeleri	(Dalkıran, 2022; Topçu, 2018; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, t.y.)
11	Eğitim-kütüphane ilişkisi	(Atılğan, 1991; Ersoy, 1994; Yılmaz, 2004)
12	Okul kütüphanelerinde mekân ve tasarım	(Hashempour ve Sapchi, 2015; Küçükcan, 2015)
13	Gençlerin bilgi gereksinimleri bağlamında okul kütüphaneleri	(Önal, 1994; Önal ve Alaca, 2019)

14	Türkiye'de okul kütüphaneciliği	(Torun, 2003; Yılmaz, 2015)
15	Okul kütüphanelerinde örgüt kültürü ve örgütsel iletişim	(Koçak ve Çetintaş, 2015; Önal ve Ekici, 2012)

Not. Tablo verileri yazar tarafından literatür taraması sonucu ulaşılabilen eserlerin başlık, anahtar kelime ve özleri doğrultusunda sınıflandırılmasıyla oluşturulmuştur.

Tabloda görülebileceği gibi okul kütüphaneleri en fazla (7 çalışma) okuma alışkanlığı ile ilişkilendirilerek çalışmalara konu olmuştur. Ardından ise okul kütüphanesi yönetimi ve sorunları, okul kütüphanesi çalışanları, okul kütüphanecileri ve okul kütüphaneleri için sorumluluk üstlenenler, okul kütüphanelerinde verilen hizmetler, bölgesel okul kütüphanesine dönük görüş ve algılar, tarihsel açıdan okul kütüphanelerine yönelik tanımlayıcı çalışmalar (5'er çalışma), okul kütüphaneleri ile ilişkili olarak bilgi okuryazarlığı ve diğer 21. Yüzyıl becerileri, Türk Milli Eğitim Sisteminde okul kütüphanesine yönelik bakış açısı ile okul kütüphanelerinin kullanım etkinliklerine yönelik çalışmalar (4'er çalışma) gelmektedir. Veriler ışığında konusal çeşitlilik bakımından okul kütüphaneciliği literatürünün daha da zenginleştirilmesi gerektiği söylenebilir. Bu çalışmanın konusu olan Türk Milli Eğitim Sistemi bünyesindeki kütüphane ve bilgi hizmetleri projeleri üzerine az sayıda çalışma (3 çalışma) yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın literatüre katkı sunarak zenginleştirilmesine katkı sunabileceği değerlendirilmektedir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ, AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Son dönemde yazılı ve görsel basında Türkiye'nin farklı bölgelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarda atık ve geri dönüştürülebilir malzemelerle kütüphaneler kurulduğuna dair "çoşkulu" haberlere rastlanmaktadır (T.C. Karabük Valiliği, 2022a; T.C. Bayburt Valiliği, 2022; T.C. Uluborlu Kaymakamlığı, 2022; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Şemdinli Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü, 2022; T.C. Pazar Kaymakamlığı, 2022; T.C. Dinar Belediyesi, 2022) Dahası, bu kütüphanelerin sistematik biçimde kurulmaya devam edeceği de anlaşılmaktadır. Sıfır Atık Kütüphanesi veya Geri Dönüşüm Kütüphanesi olarak adlandırıldığı görülen bu kütüphanelerin okul kütüphanesi olarak değerlendirildiği ve kamuoyunun dikkatine bu şekilde sergilendiği/sunulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, bu yapıların adlarında yer alan "kütüphane" kimliği nedeniyle kamuoyunda da okullara gerçek anlamda okul kütüphanelerinin kazandırıldığı algısının kolayca yerleşmesine neden olduğu söylenebilir. Ancak, bu girişimin/projenin içeriğine ilişkin kapsamlı bilgi bulunmaması önemli bir sorundur. Bu bağlamda oluşturulan ve adına kütüphane denilen alanların/mekânların mahiyetinin tam olarak ne olduğu yeterince açık değildir. Araştırmamızın çıkış noktası bu problem üzerine temellendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygulamaya koyduğu Sıfır Atık Kütüphanesi olarak adlandırılan projeye yönelik Google Arama Motoru sonuçlarıyla ulaşılan içerikler bağlamında genel bir değerlendirme yapmaktır. Çalışma kapsamında cevabı aranacak olan araştırma soruları şunlardır:

1. Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi fikri nasıl ortaya çıkmıştır?
2. Projenin amaçları ve hedefleri nelerdir?
3. Projenin paydaşları hangi kişi ve kuruluşlardır?
4. Projenin kapsamı ve çerçevesi nedir?
5. Projenin uygulanması hangi adımlarla gerçekleşmiştir?
6. Proje sonunda hangi sonuçlara ulaşılmıştır?
7. Proje ile oluşturulduğu belirtilen kütüphanelerin fiziksel mekân ve alanlarının nitelikleri nelerdir?
8. Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgililerin kütüphanenin yapısal unsurlarına ve okul kütüphanelerine yönelik zihinsel algıları ve yaklaşımları çağdaş kütüphanecilik ilkeleri ile örtüşmekte midir?

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Yapılan ön incelemede Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi'ne dair bağımsız ve resmi bir proje tanıtım ve uygulama dokümanına veya rehberine rastlanmamıştır. Bu nedenle Web ortamındaki ilgili haberlerin içerikleri üzerinden bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini Google Arama Motorundan Sıfır Atık Kütüphanesi ile ilgili ulaşılabilen haberler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise ölçüt örnekleme metodu ile oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme, belirli ölçütlere uygun öğelerin (kişi, durum, olay, nesne vb.) örnekleme seçilmesini ifade eder (Büyüköztürk v.d., 2016, s. 92).

Çalışmada incelenecek en isabetli veri setine kapsamlı bir şekilde ulaşabilmek için 01.12.2022 tarihinde Google Arama Motorunda “Sıfır Atık Kütüphanesi” ve “Geri Dönüşüm Kütüphanesi” anahtar kelimeleri ile sorgulamalar yapılmıştır. Örnekleme, resmi, doğrudan ve en yetkili otoriteler tarafından verilen bilgilerin güvenilir olduğu düşüncesinden hareketle, arama motorunda herhangi bir filtreleme seçeneği uygulanmadan yapılan sorgulamada ulaşılan ilk 10 sayfada yer alan kamu kurumlarına ait (edu.tr, gov.tr, bel.tr uzantılı) Web sitelerinin bağlantıları dâhil edilmiştir. Bu çerçeve, temelde sonraki sayfalara gidildikçe sonuçların gittikçe konuyla ilgisizleşmesi ve sayfaları ziyaret ihtimalinin azaldığı varsayımına dayanmaktadır. Benzer bir sonuç sınırlandırma stratejisinin bu çalışmanın yöntem kısmına belirli bir oranda esin kaynağı olan başka bir çalışmada da kullanıldığı görülmektedir (Mercanoğlu ve Şimşek, 2020, s. 78). Nitekim, bu noktadan hareketle yapılan incelemede varsayımın doğru olduğu görülmüştür. Ayrıca, en ilgili olan belirli sayıda sonuca ulaşma ve konuyu belirli bir çerçeve ile sınırlandırmanın araştırmanın daraltarak, yönetilebilir olmasına ve derinlemesine gerçekleştirilmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Anahtar kelime Windows 10 işletim sistemi yüklü masaüstü bilgisayarda Brave Web tarayıcısı kullanılarak Google arama motorunda (Türkçe) gerçekleştirilmiştir. Tarama öncesi Web tarayıcısının tarama verileri (tarama geçmişi, çerezler ve diğer site verileri, önbelleğe alınan resimler ve dosyalar) temizlenmiştir. Ayrıca, kullanım aşamasında bu tarama verilerinin tekrar oluşturulmaması ve mevcut tarayıcı eklentilerinin herhangi bir uyumsuzluk sorununa neden olarak sonuçları etkilememesi için gizli pencere özelliği tercih edilmiştir.

Sonuçlar arasında görsel ve videolu içerikler, ilgisiz içerikler (belediyelerin projeleri vb.) ile tekrarlayan içerikler elenerek yalnızca metinlerden oluşan nihai sonuçlara ulaşılmıştır. Sözkonusu haberlerin listesi aşağıda verilmektedir.

Tablo 2. Çalışmaya Dâhil Edilen Haberler

Sıra	Tarih	Site Adı	Başlık	Web Adresi
1	14.12.2021	MEB	"Sıfır Atık" ve "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projeleri bu kütüphanede hayat buldu	https://www.meb.gov.tr/sifir-atik-ve-kutuphanesiz-okul-kalmayacak-projeleri-bu-kutuphanede-hayat-buldu/haber/24822/tr
2	17.01.2022	Mezitli Kaymakamlığı	Mezitlide "Sıfır Atık Kütüphanesive Geri Dönüşüm Parkı" Açıldı.	http://www.mezitli.gov.tr/mezitlide-sifir-atik-kutuphanesi-ve-geri-donusum-parki-acildi
3	25.01.2022	MEB	81 ilde geri dönüşüm yoluyla 250 kütüphane yapıldı	https://www.meb.gov.tr/81-ilde-geri-donusum-yoluyla-250-kutuphane-yapildi/haber/25122/tr
4	28.01.2022	İzmir İl MEM	İzmir "Sıfır Atık Kütüphaneleri" ile geri dönüşüm kültürünü yaygınlaştırıyor	https://izmir.meb.gov.tr/www/izmir-sifir-atik-kutuphaneleri-ile-geri-donusum-kulturunu-yayginlastiriyor/icerik/2404
5	28.01.2022	Başakşehir Belediyesi	Başakşehir’de atık malzemeler kütüphaneye dönüştü	https://www.baSifir Atık Kütüphanesischir.bel.tr/baSifir Atık Kütüphanesischir-de-atik-malzemeler-kutuphaneye-donustu
6	03.02.2022	Beyciler Mukaddes Sönmez Ortaokulu	Sıfır Atık Kütüphanesi	https://beyorta.meb.k12.tr/icerikler/sifir-atik-kutuphanesi_12425052.html
7	01.03.2022	Gaziantep Valiliği	Geri dönüşüm ile yapılan kütüphanenin açılışı gerçekleştirildi	http://www.gaziantep.gov.tr/geri-donusum-ile-yapilan-kutuphanenin-acilisi-gerceklestirildi
8	03.03.2022	Bayburt Valiliği	Bayburt’ta kadınlar atık malzemelerden “Geri Dönüşüm Kütüphanesi” kurdu	http://www.bayburt.gov.tr/bayburta-kadınlar-atik-malzemelerden-geri-donusum-kutuphanesi-kurdu
9	09.03.2022	Seydikemer Belediyesi	Seydikemer’de ‘Sıfır Atık Kütüphanesi’ açıldı	https://seydikemer.bel.tr/AnaSayfa/HaberDetay?seo_link=seydikemer%E2%80%99de-%E2%80%98s%C4%B1f%C4%B1r-at%C4%B1k-k%C3%BCt%C3%BCphanesi%E2%80%99-ac%C4%B1ld%C4%B1-55913446
10	16.03.2022	Giresun Valiliği	Vali ünlü, Geri Dönüşüm Kütüphanesi açılışı yaptı	http://www.giresun.gov.tr/vali-unlu-geri-donusum-kutuphanesi-acilisi-yapti
11	23.03.2022	Karabük Valiliği	Geri dönüşüme en güzel örnek "Sıfır Atık Kütüphanesi"	http://www.karabuk.gov.tr/geri-donusume-en-guzel-ornek-sifir-atik-kutuphanesi
12	06.04.2022	Uluborlu Kaymakamlığı	İlçemizde Sıfır Atık Kütüphanesi açıldı	http://www.uluborlu.gov.tr/ilcemizde-sifir-atik-kutuphanesi-acildi
13	16.04.2022	Batman HEM	Geri Dönüşüm Kütüphanemiz	https://batmanhem.meb.k12.tr/icerikler/geri-donusum-kutuphanemiz_12784554.html
14	28.04.2022	Şemdinli HEM	Geri Dönüşüm ve Sıfır Atık Kütüphanesi oluşturuldu	https://semardinlihem.meb.k12.tr/icerikler/geri-donusum-ve-sifir-atik-kutuphanesi-olusturuldu_12861677.html
15	06.05.2022	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	Geri dönüşüm malzemesiyle 525 kütüphane kuruldu	https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/geri-donusum-malzemesiyle-525-kutuphane-kuruldu
16	23.05.2022	Pazar Kaymakamlığı	Pazar Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ek hizmet binasında “Sıfır Atık Kütüphanesi” açılış programı düzenlendi.	http://www.pazar.gov.tr/pazar-halk-egitim-merkezi-mudurlugu-ek-hizmet-binasinda-sifir-atik-kutuphanesi-acilis-programi-duzenlendi
17	25.05.2022	Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı	Gümüşhane’nin Sıfır Atık KütüphanesiKürtün ilçesinde açıldı	https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/gu-mushanenin-sifir-atik-kutuphanesi-kurtun-ilcesinde-acildi
18	07.06.2022	Dinar Belediyesi	İlçemize Geri Dönüşüm Kütüphanesini kazandıran okulumuzu tebrik ediyoruz	https://www.dinar.bel.tr/haber/ilcemize-geri-donusum-kutuphanesini-kazandiran-okulumuzu-tebrik-ediyoruz.html
19	[2022]	Karaman Valiliği	Eski malzemeler "Sıfır Atık Kütüphanesinde" hayat buldu	http://www.karaman.gov.tr/eski-malzemeler-sifir-atik-kutuphanesinde-hayat-buldu

Not. Tablo verileri yazar tarafından “yöntem” kısmında anlatıldığı biçimde Google Arama Motorundaki sonuçlardan oluşturulmuştur.

Çalışmada yapılan tüm değerlendirmeler ağırlıklı olarak tabloda yer alan ve kamuya açık ve serbestçe erişilebilir olan haber içerikleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Gerekli durumlarda ise gene konuyla ilgili kamu kurumu kaynaklarından yararlanılmıştır. Projeye yönelik Milli Eğitim Bakanlığı'ndan resmi herhangi bir bilgi ve belge talebinde bulunulmamıştır. Bu durum çalışmanın kapsamı ve sınırlarına dair önemli bir vurgudur.

Çalışmada, Sıfır Atık Kütüphanelerine dair bir durum tespiti ve genel bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışma mevcut bir durum veya olguyu doğru biçimde tasvir etmeyi amaçlayan tanımlayıcı bir araştırma olarak (Coşkun v.d., 2015, s. 71) kurgulanmıştır. Nitel yöntem kullanılan çalışmada ulaşılan verilerin incelenmesi doküman analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi (incelemesi) araştırılan olay ve durumlara yönelik yazılı bilgi taşıyan kaynakların analiz edilmesini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187).

SIFIR ATIK KÜTÜPHANELERİ PROJESİ: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde Sıfır Atık Kütüphanelerine yönelik ulaşılan bilgiler sistematik olarak verilecek ve değerlendirmeler yapılacaktır.

1. PROJENİN KÖKENLERİ VE ÇIKIŞ NOKTASI

Okullarda geri dönüşüm malzemelerinden bir kütüphane oluşturma fikrinin ortaya çıkışı ve bu fikrin sistematik, kapsamlı ve ulusal bir projeye dönüşme sürecinin nasıl olgunlaştığının irdelenmesi yararlı olacaktır. Bu çerçevede projenin ana üstlenicisi görünümünde olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın politika ve strateji dokümanlarına bakılması gerekmektedir. “Bir kuruluşun kısa, orta ve uzun dönemde yapacaklarını, gitmek istediği yönü belirlemesi, bunlar için ayıracağı para ve insan kaynaklarını saptayıp hazırlaması” (Türkiye Bilimler Akademisi, 2013) anlamına gelen stratejik plan bu anlamda en önemli dokümanlardan bir tanesidir. Bakanlığın 2019 – 2023 Stratejik Planında (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2019) “kütüphane” terimi ile yapılan tarama sorgusunda herhangi bir sonucu ulaşılamamıştır. Bakanlığın en temel strateji dokümanında Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi'ne ilişkin bir bilgi bulunmaması, bu proje fikrinin plansız olarak ortaya çıktığının önemli bir göstergesidir.

Şekil 1. Yunus Emre İlkokulu Sıfır Atık Kütüphanesi

Kaynak: (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Sason İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022)

Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi düşüncesinin ilk olarak 2021 yılının Ekim ayında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan gazetinde hayata geçirilen "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projesi'nin* bir uzantısı olarak doğduğu anlaşılmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2021). Nitekim Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi için başlangıç noktasının Ağrı Erol Parlak Güzel Sanatlar Lisesi öğretmen ve öğrencilerinin atık malzemelerle bir kütüphane oluşturması ve bu girişimin Bakanlıkça beğenilmesi olduğu belirtilmektedir. Bu örneğin, beklenmedik ve plansız biçimde ortaya çıkarak adeta bir pilot uygulama olarak Projeye kaynaklık ettiği söylenebilir. Böylece Bakanlık bünyesinde "Sıfır Atık Kütüphanesi" adıyla yeni bir kütüphane modeli öngörülüp uygulamaya konulacağı ve yaygınlaştırılacağı ifade edilmektedir (Dalkıran, 2022, ss. 387-388; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022). Bu sürecin temeli "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak ve "Sıfır Atık" Projelerinin** birleştirilmesi ile geri dönüşüm malzemelerden kütüphane oluşturma stratejisine dayanmaktadır. "Okullarda geri dönüşüm kültürünü yaygınlaştırmak" buna gerekçe olarak gösterilmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022). Kuşkusuz her iki projenin de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan himayesinde yürütülmesinin de (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Sason İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022) bu süreçte kolaylaştırıcı bir etkisi bulunduğu söylenebilir. Sonuç olarak bu adım Türk milli okul kütüphanesi sistemine yeni ve ilginç bir bakış açısı ve yaklaşıma kaynaklık etmesi bakımından özellikle önem taşımaktadır. Bağımsız olarak geri dönüşüm kültürü açısından bakıldığında Projenin oldukça yararlı ve olumlu bir girişim olduğu değerlendirilmektedir.

* Projeye yönelik bir değerlendirme için bakınız: (Dalkıran, 2022).

** Proje ile ilgili detaylı bilgiye ulaşmak için Sıfır Atık Web sitesi incelenebilir: <https://sifiratik.gov.tr/>

Okul kütüphanesi kurumu açısından bakıldığında ise sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için konunun detaylı ve dikkatli biçimde incelenmesi yararlı görülmektedir.

2. PROJENİN AMAÇ VE HEDEFLERİ

İki projenin birleşimiyle ortaya çıkan Sıfır Atık Kütüphanesi girişimi ile Ocak 2022’de tüm illerde sıfır atık yoluyla en az bir adet kütüphane oluşturulması da somut hedef olarak belirlenmiştir. Ayrıca, 81 ilin tamamında geri dönüşüm malzemelerle 250 adet kütüphane oluşturmak hedefi de karara bağlanmıştır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022). Her ne kadar başlangıçta bu kütüphanelerin öncelikle halk eğitimi merkezlerine kurulmasının amaçlandığı belirtilse de (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022a) örgün eğitim kurumları olarak okullarda da bu tür kütüphane kurma çalışmalarına rastlanmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Beyciler Mukaddes Sönmez Ortaokulu, 2022).

Şekil 2. TOKİ Anadolu Lisesi Sıfır Atık Kütüphanesi

Kaynak: (T.C. Karaman Valiliği, t.y.b.)

Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi ile Türkiye çapında tüm illerde en az bir adet Sıfır Atık Kütüphanesi yapılması, geri dönüşüm kültürü ve farkındalığının en az bir örnekle de olsa tüm yurttan yayılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir. Öte yandan 250 kütüphane yapma hedefi de tüm illerde en az üç Sıfır Atık Kütüphanesi olması anlamına

gelecektir. Bu anlamda Bakanlık tarafından projenin oldukça hızlı biçimde yaygınlaştırılacağına öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

3. PROJENİN TARAFLARI VE PAYDAŞLARI

Daha önce de belirtildiği gibi esasında bağımsız bir girişim olan “Kütüphanesiz Okul Kalmayacak” ve “Sıfır Atık” Projeleri Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın himayelerinde sürdürülmektedir. Bu açıdan iki projenin kaynaştırılmasıyla oluşan Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi'nin de Emine Erdoğan himayesinde olduğu anlaşılmaktadır. Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in Projenin hedefleri ve bunların gerçekleştirildiğine ilişkin sahiplenici ve sorumluluk alıcı ifadelerinden anlaşılacağı üzere de (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022) Milli Eğitim Bakanlığı Projede ana sorumlu ve yürütücü konumundadır. Ayrıca, doğal olarak Bakanlığın merkez teşkilatının yanısıra İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin de etkin sorumluluk üstlendiği anlaşılmaktadır. Sahada ise kütüphanelerin “yapılmasında” en temel aktörlerin öğretmen ve öğrenciler olduğu görülmektedir (T.C. Gaziantep Valiliği, 2022). Bu sürece Bilgi ve Belge Yönetimi/Kütüphanecilik camiasından kişi veya kurumların dâhil olmadıkları veya dâhil edilmedikleri anlaşılmaktadır. Konunun doğal muhatabı olan kütüphanecilerin dışarıda tutulması makul ve anlaşılabilir bir durum değildir.

4. PROJENİN KAPSAMI VE UYGULANIŞI

Sıfır Atık Kütüphanesi kurmak için öncelikle 81 ilin herbirinde okullar ve halk eğitimi merkezleri bağlamında çöpe atılacak durumdaki atık malzemeler okul mensupları (öğrenciler, öğretmenler, usta öğreticiler ve yöneticiler) ve veliler tarafından toplanmaktadır. Kullanılmayan ve atık nitelikli bu malzemelere palet, plastik kapak, meyve kasası, dolap, petrol varili, kutu, oto lastiği, ip, deterjan şişesi, cam, kağıt, demir, tahta, tekstil malzemeleri vb. örnek olarak gösterilebilir. Kütüphanelerin özünde bu malzemelerin atölyelerde sandalye, masa, kitaplık, raf, aksesuar vb. donanımlara dönüştürülmesi, kütüphanede kullanıma uygun hale getirilmesi veya bunların uygun bir alana yerleştirilmesiyle oluşturulduğu yani “kütüphane amaçlı özgün alanlar” kazanıldığı belirtilmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Halk Eğitimi Merkezi, 2022; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Beyciler Mukaddes Sönmez Ortaokulu, 2022; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022). Proje ile oluşturulduğu belirtilen kütüphanelerin temelini geri dönüşüm yoluyla oluşturulan kütüphane donanımı ve malzemelerinin oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Şekil 3. Karabük Halk Eğitimi Merkezi Sıfır Atık Kütüphanesi

Kaynak: (T.C. Karabük Valiliği, 2022b)

Proje kapsamında oluşturulan kütüphanelerin çeşitli bölgelerde Vali, Kaymakam, Belediye Başkanı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü düzeyinde törenlerle açılışının yapılması ve tebrik edilmesi (T.C. Dinar Belediyesi, 2022; T.C. Gaziantep Valiliği, 2022; T.C. Giresun Valiliği, 2022; T.C. Karaman Valiliği, t.y.a) yetkililerin kütüphanelere verdiği önemi göstermesi bakımından özellikle dikkate değerdir.

5. PROJENİN ÇIKTILARI VE SONUÇLARI

Proje kapsamında 25 gün gibi bir aydan daha kısa bir sürede illerin tamamında 250 Sıfır Atık Kütüphanesi oluşturma amacına ulaşıldığı ve artık her ilde bir Sıfır Atık Kütüphanesi olduğu belirtilmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022). Dahası, ülke çapındaki halk eğitimi merkezlerinde geri dönüşüm malzemeleriyle 525 adet kütüphane kurulmuştur ve kurulmaya devam etmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022a). Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in verdiği bilgilere göre Sıfır Atık Kütüphanesi sayısı bakımından en üretken iller İstanbul (33), İzmir (14), Antalya ve Muğla (13) olarak sıralanmaktadır. Bakan ayrıca, projeye katkıda bulunan meslektaşlarını, öğretmen, öğrenci ve okul idarecilerini bu süreçteki başarıları nedeniyle tebrik etmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2022). Öte yandan Sıfır Atık Kütüphanesi Projesi'nin "tüm dünyaya örnek" olacağına da işaret edilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022b).

Projenin yürütücüsü konumunda bulunan Bakanlık ve taşra teşkilatının ortaya çıkan sonuçlardan oldukça memnun olduğu görülmektedir. Kısa sürede kütüphane sayısı hedefine ulaşılması sevinçle karşılanmakta, eğitimcilerin bundaki rollerine dikkat çekilmekte ve iller arası başarı sıralaması ile olumlu bir rekabete dikkat çekilmektedir.

Yapılan kütüphanelerin öğrenciler başta olmak üzere okul topluluğunun geri dönüşüm kültürü konusunda bilinçlenmesine katkı yapması başlı başına olumlu bir gelişmedir. Ancak konuya çağdaş kütüphanecilik açısından bakıldığında, ortada yalnızca sayılara indirgenmiş ve yeterince somut biçimde temellendirilmemiş ve tanıtılmamış “kütüphane”lerden söz edilebilir. Kütüphanelerin mahiyetine ilişkin yeterince detaylı bilgi bulunmaması bu anlamda önemli bir eksikliklerdir. Bakanın kutlama aşamasında ise Bilgi ve Belge Yönetimi topluluğundan söz edilmemesi daha önce “projenin tarafları” kısmında belirtilen “dışlanmayı” daha net biçimde gözler önüne sermesi bakımından önemlidir.

Şekil 4. Beyerler Mukaddes Sönmez Ortaokulu Sıfır Atık Kütüphanesi

Kaynak: (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Beyerler Mukaddes Sönmez Ortaokulu, 2022)

Ayrıca, Projenin sonuçları itibariyle gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus daha bulunmaktadır. Daha önce vurgulandığı gibi, geri dönüşüm malzemelerinden oluşturulan Sıfır Atık Kütüphaneleri “Kütüphanesiz Okul Kalmayacak” ve “Sıfır Atık” Projelerinin birleştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Netice olarak ilk bakışta Sıfır Atık Kütüphaneleri Projesi’nin “Kütüphanesiz Okul Kalmayacak” Projesi’nden ayrı bir girişim olduğu ve bu Projeden

bağımsız olarak okul kütüphaneleri oluşturmayı hedeflediği algılanmaktadır. Ancak, uygulamada Projelerin adeta iç içe geçmesi aynı zamanda her iki Proje arasındaki sınırı bulanıklaştırdığından dolayı kurulan kütüphanenin hangi Proje bağlamında oluşturulduğu yeterince net biçimde anlaşılamamaktadır. Nitekim, bazı Sıfır Atık Kütüphanelerinin doğrudan "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projesi bünyesinde oluşturulduğu belirtilmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Sason İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022). Dolayısıyla Sıfır Atık Kütüphanesi özelliği taşıyan bir kütüphanenin yetkililer tarafından "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projesi'nde olduğu gibi gerçek ve ideal anlamda bir okul kütüphanesi olarak kabul edilip edilmediği ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul kütüphanelerine ilişkin istatistiklerine "okul kütüphanesi" olarak yansıyor yansımayacağı önemli bir soru(n)dur. Çünkü güncel istatistiklerde okullardaki [geleneksel] kütüphaneler ve Zenginleştirilmiş (Z) Kütüphaneler iki ayrı kütüphane türü olarak ele alınıp raporlanmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Nitekim Bakanlığın demeçleri de bu örnekteki gibi Sıfır Atık Kütüphanelerinin "okul kütüphanesi" olarak görüldüğü ve kabul edildiğine işaret etmektedir. Kuşkusuz bu durum okul kütüphanelerine yönelik yetersiz ve sağlıksız bir yaklaşım olacaktır. Çünkü bu şekilde "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projesi bağlamında oluşturulan Sıfır Atık Kütüphaneleri ulusal istatistiklere "okul kütüphanesi" olarak verilecektir. Kanımızca bu tür kütüphanelerin olumlu ancak ayrı bir tür veya geçici bir proje olarak değerlendirilmesi ve uluslararası standartları karşılamadığı sürece gerçek anlamda okul kütüphanesi olarak görülmemesi doğru olacaktır.

6. PROJEDE KÜTÜPHANENİN TEMEL BİLEŞENLERİ, KÜTÜPHANE VE OKUL KÜTÜPHANESİ ALGISI

Genel olarak kütüphanelerin yapısal olarak bina, bütçe, kullanıcı, koleksiyon (derme) ve personel olmak üzere 5 temel unsurdan oluştuğu kabul edilmektedir. Çeşitli araştırmalarda kütüphanelere ilişkin yapılan değerlendirmelerin bu unsurlar üzerinden kategorik olarak yapıldığı görülmektedir (Yılmaz, 2011). Kuşkusuz bu yaklaşım özellikle geleneksel kütüphaneleri yakından, detaylı ve sistematik biçimde incelemeyi olanaklı kılmak bakımından oldukça yararlıdır. Bu doğrultuda çalışmada proje kapsamında oluşturulan kütüphanelerde bu unsurların izlerine dair kısa değerlendirmelerde bulunulacaktır. Böylece, genelde kütüphane özelde ise okul kütüphanesi algısının ne olduğu saptanabilecektir. Ayrıca, Sıfır Atık Kütüphanelerinin bilimsel anlamda bir kütüphane olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin değerli bulgulara da ulaşılabilecektir.

Bir kütüphanenin temel unsurları bakımından ilk olarak "bina" yani fiziksel mekân ele alınacaktır. Çünkü uygun olmayan mekânlarda sağlıklı bir okul kütüphanesi örgütlenmesi mümkün olamayacaktır. Yapılan incelemelerde Proje bağlamında oluşturulan kütüphanelerin fiziksel alanlarına yönelik sistematik olarak detaylı bilgi verilmemektedir. Ancak örnek olarak verilen görsellerden de anlaşılacağı gibi kütüphanelerin ideal anlamda fiziksel mekânlara sahip olduğunu söyleyemez. Pek çok kütüphane fiziksel anlamda "iddiasız" ve "mütevazı" bir görüntü sergilemektedir. Dahası, "kullanılmayan atıl alan" olan "okuldaki boş bir depo" (T.C. Başakşehir Belediyesi, 2022a), bahçe veya baraka gibi oldukça küçük, yetersiz ve uygunsuz mekânların kütüphane olarak tahsis edildiğine ilişkin görsel örnekler de mevcuttur (T.C. Mezitli Kaymakamlığı, 2022). Buna ek olarak,

kütüphanelerin uygun ve bağımsız mekânlar yerine öğretim kurumlarının koridorlarında oluşturularak bunlara “koridor kütüphanesi” adı verildiği de görülmektedir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022). Böylece “Sıfır Atık/Geri Dönüşüm Kütüphanesi”nden ayrı olarak “Koridor Kütüphanesi” adıyla yeni bir kütüphane modeli ve türü ortaya konulmuş ve tanıtılmış olmaktadır. Sonuç olarak, eldeki sınırlı bilgi ve belgeden anlaşıldığı kadarıyla, Proje kapsamında kütüphane binası/mekân açısından çıkarılabilecek tek kesin yargı; “önkabullü bir şekilde kütüphane olarak değerlendirilen yapı için bir alan tahsis edildiği”dir. Ancak bu alan ve mekânın ulusal veya uluslararası standartlara uygun olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kütüphaneler açısından önemli olan bir diğer temel unsur ise “bütçe”dir. Örneklemeye alınan haber içeriklerinde söz konusu kütüphanelerin geri dönüştürülebilir atıklardan kurulduğundan bahsedilmekle beraber bunların sürekliliği ve sürdürülebilirliği açısından herhangi bir bilgiye yer verilmemektedir. Dolayısıyla “Sıfır Atık Kütüphaneleri gönüllüler tarafından ücretsiz olarak oluşturulmuş ve tek seferlik veya sürekli olarak herhangi bir bütçesi ya da ödeneği bulunmayan kütüphanelerdir” denilebilir.

Şekil 5. İzmir’deki Sıfır Atık Kütüphanelerinden bir görüntü

Kaynak: (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022)

Sıfır Atık Kütüphanelerinde bir kütüphanenin temel yapısal unsurlarından biri olan “personel”e ilişkin ne tür bir yaklaşım sergilendiği de önemli bir konudur. Daha önce de belirtildiği gibi, kütüphanelerin öğrenciler/kursiyerler, öğretmenler/usta öğreticiler, okul/halk eğitimi merkezi idarecileri ve velilerden oluşan okul/halk eğitimi merkezi topluluğu tarafından oluşturulduğu görülmektedir. Ancak buralarda çalışması gereken kütüphaneciler ve diğer yardımcı personelden söz edilmemektedir.

Bu durum, sıfır atık kütüphanelerinde okul kütüphanecisi başta olmak üzere başka kadrolarla da herhangi bir geçici, sürekli, yarı zamanlı veya tam zamanlı bir personel çalıştırılmayacağına işaret etmektedir. Adeta imece usulü ve elbirliği sistemiyle gönüllü olarak kurulan bu kütüphanelerin hizmetlerinin de okul mensupları tarafından gönüllülük esasına göre yürütüleceği varsayılabilir. Her ne kadar zayıf bir ihtimal olsa da bu konudaki diğer olasılık ise, kütüphanelerde gönüllü dahi olsa kimsenin görevlendirilmemesidir ki; bu durumun kütüphanelerin atıl durumda kalarak bir süre sonra ortadan kalkmasına kadar gidebilecek olumsuz ve istenmeyen bir sürece yol açabileceği değerlendirilmektedir.

Çalışmada sıfır atık kütüphanelerinde koleksiyon (derme) unsuruna ilişkin de bazı bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre kütüphane koleksiyonlarının temelde öğretmenler/usta öğreticiler, kursiyerler ve yerel yöneticiler tarafından bağış kitaplarla oluşturulduğu görülmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022a; T.C. Seydikemer Belediyesi, 2022; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2022). Ayrıca bizzat Milli Eğitim Bakanı da kitap bağışının artarak devam edeceğini öngörmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022a). Mevcut veriler kütüphane koleksiyonlarının süreli yayınlar, elektronik kaynaklar, görsel ve işitsel kaynakları dışlayarak yalnızca kitaplardan oluştuğunu ortaya koyarken, güncel olarak temel koleksiyon geliştirme metodunun bağış olduğunu ve gelecekte de bu şekilde olacağını göstermektedir. Bir okul kütüphanesi koleksiyonunun biçim (format), nicelik, nitelik ve içerik olarak sahip olması gereken özellikler düşünüldüğünde bağış yönteminin sağlıklı, çok yönlü ve sürdürülebilir bir koleksiyon oluşturmada yetersiz kalacağı açıktır. Üstelik koleksiyonu sağlıklı ve dengeli biçimde geliştirecek okul kütüphanecilerinin bulunmaması da bir diğer önemli eksikliklerdir.

Şekil 6. TOKİ Fenertepe Ortaokulu Sıfır Atık Kütüphanesi

Kaynak: (T.C. Başakşehir Belediyesi, 2022b)

Kaynakların ve hizmetlerin hedef kitlesi ve kütüphanenin varlık nedeni olarak “kullanıcı”, kütüphanenin yapısal bileşenleri arasında kendine has ve özel bir öneme sahiptir. Proje kapsamında oluşturulan Sıfır Atık Kütüphanelerinin odak noktasının hangi kullanıcı grupları olduğu açıkça belirtilmemiştir. Ancak, halk eğitimi merkezleri bünyesinde oluşturulan kütüphanelerin tüm yurttaşlara açık olduğu ve herkesin bunlardan yararlanabileceği ifade edilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2022a). Genel olarak kütüphane hizmetleri planlanırken kullanıcı unsurunun üzerinde yeterince açık ve somut biçimde durulmaması anlayışının bu Projede de kendisini gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte, bir okul kütüphanesinin doğal olarak öğrenciler, öğretmenler ve veliler gibi kitlelerden oluştuğu bilinmektedir. Bu doğrultuda Sıfır Atık Kütüphanelerinin kullanıcı grupları da buna paralel düşünülebilir. Ancak, başlangıçta bu konuda somut ve ayrıntılı belirlemeler yapmanın hedef kitleye yönelik etkili, sürekli ve kaliteli kaynak ve hizmetlerin sunulmasına olumlu katkı yapacağı da unutulmamalıdır. Bu anlamda, Projede kütüphane kullanıcılarının kimler ve hangi gruplardan oluştuğunun net bir şekilde belirlenmemesi ve hedef kitlenin çerçevesinin somut olarak çizilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sıfır Atık Kütüphaneleri veya Geri Dönüşüm Kütüphaneleri “Kütüphanesiz Okul Kalmayacak” Projesi ile “Sıfır

Atık Projesi'nin birleştirilmesiyle ortaya çıkan bir girişimdir. Sıfır Atık Kütüphaneleri bir okulda öğretmen ve öğrencilerin geri dönüşüm malzemelerinden oluşturduğu kütüphane fikrine dayalı olarak plansız biçimde ortaya çıkmıştır. Projenin hamisi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan, yürütücüsü Milli Eğitim Bakanlığı ve uygulayıcısı ise öğretmenler, öğrenciler ve velilerdir. Bu sürece Bilgi ve Belge Yöneticileri/Kütüphaneciler dâhil ol(a)mamıştır. Öğrencilere geri dönüşüm anlayışını yerleştirmeyi amaçlayan Proje ile her ilde atık malzemelerle en az bir kütüphane kurulması hedeflenmiş olup, yaklaşık bir ay gibi oldukça kısa bir sürede de hedeflerin başarıldığı belirtilmektedir.

Sıfır Atık Kütüphaneleri özetle; okul mensuplarının atık malzemelerden ürettiği kitap rafı, sandalye vb. mobilyaların/donanımların okul içindeki veya dışındaki bir alana yerleştirilmesi ve bağış kitapların bu raflara konulmasıyla oluşturulmuştur. Kütüphane mekânı, fiziksel alan, teknolojik altyapı ve donanımın okul kütüphanesi standartlarına uygunluğuna ilişkin yeterli bilgi bulunmamakla birlikte, mevcut örnekler bu anlamda oldukça yetersiz ve olumsuz bir tablo sunmaktadır. Kütüphanelerin ayrı bir bütçesi olmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca buralarda personel (kütüphaneci, yardımcı personel vb.) görevlendirilmemiş olup ileride de görevlendirileceğine ilişkin herhangi bir işarete rastlanmamıştır.

Proje ile oluşturulduğu iddia edilen kütüphanelerin yalnızca fiziksel alan ve kitaplardan oluşması, kütüphane kurumunun yapısal unsurlarından yalnızca bina ve koleksiyon unsuruna dar kapsamlı bir bakış sunulması bakımından oldukça yetersiz ve olumsuz bir yaklaşımdır. Bakanlık ve ilgililer tarafından okul kütüphanelerinin yalnızca kitaplık, alan ve kitaplardan ibaret görüldüğü anlaşılmaktadır.

Sıfır Atık Kütüphaneleri çıkış noktası itibariyle son derece iyi niyetli ve okullarda geri dönüşüm kültürünü geliştirmek adına son derece olumlu bir girişimdir. Kuşkusuz, bu doğrultudaki işlevini hakkıyla yerine getirdiği de ileri sürülebilir. Ancak, bu Proje çağdaş Kütüphanecilik açısından plansız, alan uzmanı olan kütüphanecilere danışılmayan, kitap rafı ve okuma alanlarından oluşan bir “kitap köşesi” veya “okuma köşesi” olmaktan öteye gidemeyen bir girişimdir. Çünkü, okullarda bir oda, koridor veya bahçedeki her hangi bir alana bazı tür kütüphane mobilyalarının ve kitapların yerleştirilmesi orayı okul kütüphanesi yapmaya yetmez. Mevcut haliyle Sıfır Atık Kütüphaneleri her ne kadar adında “kütüphane” kimliğini vurgulasa da Türk Milli Eğitim sisteminde okul kütüphanelerinin yerini doldurmaya yetecek düzeyde olmadığı ve bu kütüphanelerin okul kütüphanesi olarak değerlendirilmemesi gerektiği açıktır. Buna rağmen, bu Projeye oluşturulan “alanların” okuma, kitap ve kütüphane sevgisi ve alışkanlığı kazandırma açısından oldukça yararlı bir girişim olduğu da özellikle vurgulanmalıdır.

Çalışmada ulaşılan veriler ışığında şu önerilerde bulunmak olanaklı görünmektedir: Öncelikle Sıfır Atık Kütüphanelerinin ulusal okul kütüphanesi istatistiklerine birer “okul kütüphanesi” olarak yansıtılmasının önüne geçmek için girişimlerde ve çalışmalarda bulunulmalıdır. Bilimsel anlamda bir okul kütüphanesinin ne olduğu, eğitimle olan bağı ve önemi, bir okul kütüphanesinin nasıl örgütlenmesi ve hangi standartları karşılaması gerektiğine ilişkin karar verici konumundakileri bilinçlendirmek için çeşitli çalışmalarda bulunulmalıdır. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileriyle yakın temas içinde etkinlikler planlanabilir. Okul Kütüphanecileri

Derneği başta olmak üzere Kütüphanecilik meslek dernekleri Bakanlık ile işbirliği geliştirme çabalarını artırarak devam ettirmelidir. Bu çerçevede ayrıca okul kütüphaneciliği üzerine çalıştaylar, kongreler, seminerler dizisi yapılabilir. Bilgi ve Belge Yönetimi akademisyenleri okul kütüphanelerine yönelik kitaplar, makaleler vb. üreterek ilgili literatürün geliştirilmesi ve daha görünür olmasını sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Alaylıoğlu, R. (1960). İlk ve orta öğretim programları ve kütüphane faaliyetleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(3-4), 95-103.
- Akman, İ. ve Akman, N. (2017). Çocuk ve gençlerde okuma alışkanlığı sorunu: Okul kütüphanelerinin işlevselliğine bir bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 281-285.
- Aksu, D. (2014). İlkokullardaki sınıf kütüphanelerinin oluşturulması ve kullanımına yönelik öğretmen görüşleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(28), 27-45.
- Arıkan, S. (2000). Türk Eğitim Derneği Ankara Koleji Vakfı kütüphaneleri. *Bilgi Dünyası*, 1(2), 376-385.
- Atılgan, D. (1991). Eğitim ve kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(2), 69-72.
- Aydoğdu, H. (2020). Okuma alışkanlığı ve okul kütüphanelerinin bireysel gelişime etkisi üzerine bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(225), 201-226.
- Bayraktar, N. ve Duman, H. (1982). "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi" içinde kütüphane ve özellikle okul kütüphanesinin yeri. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(3), 110-114.
- Boz, E. C. (2020). *Okul kütüphaneleri kullanıcı hizmetleri*. <https://www.linkedin.com/pulse/okul-k%C3%BCt%C3%BCphaneleri-kullan%C4%B1c%C4%B1-hizmetleri-elif-cansu-boz/?originalSubdomain=tr>
- Bozkurt, B., Aktaş, H. İ. ve Taşkın, M. (2019). Okul kütüphanelerinin kullanım durumlarının incelenmesi (Gaziantep ili örneği). M. Kılıç ve M. Eraslan (Ed.), 6. *Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi (26-27 Nisan 2019, Gaziantep, Türkiye): Eğitim bilimleri tam metin bildiri kitabı* içinde (ss. 417-426). Asos Yayınevi.
- Butler, R. P. (2015). *School libraries 3.0: Principles and practices for the digital age*. Rowman & Littlefield.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22 bs.). Pegem Akademi.
- Cevizbaş, S. (2003). Türkiye’de özel okul kütüphanelerinin sorunları: Özel okul kütüphanelerine yönelik bir anket uygulaması. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 386-396.
- Cevizbaş, S. (2017). *Okul kütüphanecisi ile öğretmen arasındaki işbirliğinin özellikleri* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Cornell University Library. (2021). *Books & Bytes: Librarians as Information Managers: Types of Libraries*. <https://guides.library.cornell.edu/c.php?g=30898&p=198569#:~:text=Academic%20libraries%20serve%20colleges%20and,private%20business%2C%20and%20the%20government>.
- Çakmak, T. ve Önal, H. İ. (2013). Bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında okul kütüphanecilerinin rolleri ve algıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(4), 633-647.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı* (8. bs.). Sakarya Yayıncılık.
- Dalkıran, Ö. (2022). "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" ve "Kütüphanesiz Okul Kalmadı": Milli Eğitim

- Bakanlığının "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projesine genel bakış. B. S. Sarıçoban, A. Altay, N. Taşkın ve H. Öztürk (Yay. haz.), *Uluslararası Gelenekten Geleceğe Bilgi ve Belge Yönetimi Sempozyumu: "Vefatının 50. Yıl Dönümünde Adnan Ötügen ve Cumhuriyet Dönemi Türk Kütüphaneciliği"*, 26-28 Mayıs 2022, Bartın Üniversitesi: *Bildiri kitabı* içinde (ss. 374-395). İdeal Kültür Yayıncılık.
- Darvish, H. R. (2011). A study of the information services on Turkish high schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 28, 628-635.
- Ergün, M. (1990). *İlk ve ortaöğretimdeki okul kütüphanelerinin durumu, yönetimi ve kullanımında karşılaşılan güçlükler* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Ersoy, O. (1994). Eğitimde kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 8(2), 91-94.
- Güneş, A. A. (2013). *Türkiye'de köy ilköğretim okul kütüphaneleri ve okuma alışkanlığı: Kastamonu ili örneği* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Hashempour, L. ve Sapchi, A. T. (2015). Okul kütüphanelerinde renk etkileri ve önemi. *Milli Eğitim*, (208), 51-60.
- IFLA Okul Kütüphaneleri Bölümü Daimi Komitesi. (2018). *IFLA Okul Kütüphaneleri Rehberi* (S. Arıoğlu ve A. Y. Durukan, Çev.; B. Schultz-Jones ve D. Oberg, Ed. Göz. geç. 2. bs.). International Federation of Library Associations and Institutions.
- IFLA / UNESCO. (t.y.). *IFLA / UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi: Herkes için Öğretim ve Öğrenimde Okul Kütüphanesi UNESCO Okul Kütüphanesi Bildirgesi* (H. İ. Önal, Çev.).
https://kutuphaneci.org.tr/wp-content/uploads/2021/02/okul_kutuphanesi_bildirgesi.pdf
- International Association of School Librarianship. (1993). *IASL Policy Statement on School Libraries*.
https://iasl-online.org/about/organization/sl_policy.html
- İleri, A. (2017). Okuma Kültürü ve Okul Kütüphaneleri Raporu 2017 / Okul Kütüphanecileri Derneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 31(2), 259-262. <https://doi.org/10.24146/tkd.2017.14>
- Kartal, H., Güner, F., Çelik, C., Soyuçok, M. ve Beşer, R. (2019). İlkokul ikinci sınıf öğrencilerinin okuma tercihleri ve kütüphanelerden beklentileri üzerine nitel bir inceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(4), 267-281.
- Keleş, C. (2013). *İlköğretim II. kademe öğretmen ve öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları hakkındaki görüşleri (Erzurum ili örneği)* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Koç, O. (2014). *Uluslararası Bakalorya diploma programı uygulayan özel okul kütüphanelerinde kütüphane hizmetleri*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Koçak, M. ve Çetintaş, H. B. (2015). Okul kütüphanelerinde iletişim algısı: Özel okul kütüphaneleri örneği. *Milli Eğitim*, (208), 158-172.
- Küçükcan, B. (2015). Okul kütüphanelerinde mekan tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*, (208), 218-232.

- Mercanoğlu, A. O. ve Şimşek, K. Y. (2020). Rekreasyon tanımının Google arama motoru sonuçlarına göre değerlendirilmesi, *GSI Journals Serie B: Advancements in Business and Economics*, 3(1), 75-84.
- Önal, H. İ. (1985). *Türkiye'de okul kütüphanelerinin yönetimi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Önal, H. İ. (1992). *Bilgi gereksinimlerinin karşılanması ve okul kütüphaneleri* [Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Önal, H. İ. (1994). Gençliğin bilgi gereksinimlerini etkileyen unsurların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 159-168.
- Önal, H. İ. (1996). Okul kütüphaneleri personelinin eğitiminde kuram ve uygulama. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1-2), 87-100.
- Önal, H. İ. (2004). Eğitim ve bilgi hizmetlerinde toplam kalite uygulamaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(1), 27-42.
- Önal, H. İ. (2005). Okul kütüphanelerinde derme geliştirme: Politikalar ve dermelerin betimlenmesi. *Bilgi Dünyası*, 6(2), 193-218.
- Önal, H. İ. (2015). Okul kütüphaneleriyle öğrencilerin 21. yüzyıla hazırlanması. *Milli Eğitim Dergisi*, (208), 233-248.
- Önal, H. İ. ve Alaca, E. (2015). Okul kütüphanesi kullanımında öğretmenlerin rolü ve sorumlulukları. *Bilgi Dünyası*, 16(1), 105-126.
- Önal, H. İ. ve Alaca, E. (2019). Bilgi erişim sürecinde gençlere okul kütüphanesi hizmetlerinin sağlanması. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 7(19), 121-140.
- Önal, H. İ. ve Ekici, S. (2012). Okul kütüphanecilerinin görüşlerine göre okul kültürü değerlendirmesi. *Bilgi Dünyası*, 13(1), 138-164.
- Önal, H. İ. ve Topçu, Ö. Ş. (2013). Eğitimi gerçekleştirmek: Öğretim programlarında okul kütüphanelerinin yeri. *Bilgi Dünyası*, 14(2), 306-328.
- Özdemir, E. (2015). Bilgi Toplumu olma yolunda okul kütüphanelerinin durumu: Gaziantep ili örneği. XX. Türkiye'de İnternet Konferansı, 1-6.
- Özden, M. (2017). Ortaokul öğrencilerinin kitap ve kütüphane kavramına ilişkin metaforik algıları. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(14), 1-34.
- Özkan, M. (2022). Milli Eğitim Şûra kararlarında okul kütüphaneleri: Bir doküman analizi çalışması. *Bilgi Dünyası*, 23(2), 1-26.
- Öztürk, H. ve Tahir, T. (2018). Ortaokul öğrencilerinin bir yıllık Z-kütüphane deneyimleri: Bir durum çalışması. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(1), 7-18.
- Pilten, G. ve Tolğay, N. (2016). Sınıf kütüphanelerinin yeterliliklerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 15(2), 344-366.
- Polat, C. ve Akkaya, M. A. (2015). Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde hizmet veren lise kütüphanelerinin

- niceliksel analizi: İzmir Buca örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 173-193.
- Soysal, Ö. (1971). Kütüphaneciliğimizin ana sorunları ve okul kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(3), 131-135.
- Şahbaz, N. K. (2012). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kütüphane kullanma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (31), 259-274.
- Şahin, İ. (2010). İzmir'deki lise kütüphanelerinin durumu. *Education Sciences*, 5(2), 549-566.
- T.C. Başakşehir Belediyesi. (2022a). *Başakşehir'de atık malzemeler kütüphaneye dönüştü*. <https://www.baSıfirAtıkKütüphanesisehir.bel.tr/baSıfirAtıkKütüphanesisehir-de-atik-malzemeler-kutuphaneye-donustu>
- T.C. Başakşehir Belediyesi. (2022b). *Başakşehir'de atık malzemeler kütüphaneye dönüştü*. <https://www.basaksehir.bel.tr/basaksehir-de-atik-malzemeler-kutuphaneye-donustu#lg=1&slide=3>
- T.C. Bayburt Valiliği. (2022). *Bayburt'ta kadınlar atık malzemelerden "Geri Dönüşüm Kütüphanesi" kurdu*. <http://www.bayburt.gov.tr/bayburta-kadinlar-atik-malzemelerden-geri-donusum-kutuphanesi-kurdu>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022a). *Geri dönüşüm malzemesiyle 525 kütüphane kuruldu*. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/geri-donusum-malzemesiyle-525-kutuphane-kuruldu
- T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2022b). *Gümüşhane'nin sıfır atık kütüphanesi Kürtün ilçesinde açıldı*. https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/gumushanenin-sifir-atik-kutuphanesi-kurtun-ilcesinde-acildi
- T.C. Dinar Belediyesi. (2022). *İlçemize Geri Dönüşüm Kütüphanesini kazandıran okulumuzu tebrik ediyoruz*. <https://www.dinar.bel.tr/haber/ilcemize-geri-donusum-kutuphanesini-kazandiran-okulumuzu-tebrik-ediyoruz.html>
- T.C. Gaziantep Valiliği. (2022). *Geri dönüşüm ile yapılan kütüphanenin açılışı gerçekleştirildi*. <http://www.gaziantep.gov.tr/geri-donusum-ile-yapilan-kutuphanenin-acilisi-gerceklestirildi>
- T.C. Giresun Valiliği. (2022). *Vali Ünlü, Geri Dönüşüm Kütüphanesi açılışı yaptı*. <http://www.giresun.gov.tr/vali-unlu-geri-donusum-kutuphanesi-acilisi-yapti>
- T.C. Karabük Valiliği. (2022a). *Geri dönüşüme en güzel örnek "Sıfır Atık Kütüphanesi"*. <http://www.karabuk.gov.tr/geri-donusume-en-guzel-ornek-sifir-atik-kutuphanesi>
- T.C. Karabük Valiliği. (2022b). *Geri dönüşüme en güzel örnek "Sıfır Atık Kütüphanesi"*. <http://www.karabuk.gov.tr/geri-donusume-en-guzel-ornek-sifir-atik-kutuphanesi#gallery-1>
- T.C. Karaman Valiliği. (t.y.a). *Eski malzemeler "Sıfır Atık Kütüphanesinde" hayat buldu*. <http://www.karaman.gov.tr/eski-malzemeler-sifir-atik-kutuphanesinde-hayat-buldu>
- T.C. Karaman Valiliği. (t.y.b.). *Eski malzemeler "Sıfır Atık Kütüphanesinde" hayat buldu*. <http://www.karaman.gov.tr/eski-malzemeler-sifir-atik-kutuphanesinde-hayat-buldu#gallery-11>
- T.C. Mezitli Kaymakamlığı. (2022). *Mezitlide "Sıfır Atık Kütüphanesi ve Geri Dönüşüm Parkı" açıldı*.

- <http://www.mezitli.gov.tr/mezitlide-sifir-atik-kutuphanesi-ve-geri-donusum-parki-acildi>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (t.y.). *Zenginleştirilmiş kütüphaneler (Z-Kütüphane) etki analizi araştırması: Kısa özet*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2015). *Okuma Kültürü ve Z-Kütüphane Çalıştayı Sonuç Raporu ve Sonrası İçin Planlama*. <https://z-kutuphane.meb.gov.tr/Content/HaberDosyalari/6eb8f811-cc7f-4a9e-a35d-bce9dab28ca8.pdf>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2019). *Milli Eğitim Bakanlığı 2019 – 2023 Stratejik Planı*. Ankara. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/31105532_Milli_EYitim_BakanlYYY_2019-2023_Stratejik_PlanY__31.12.pdf
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). *"Sıfır Atık" ve "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projeleri bu kütüphanede hayat buldu*. <https://www.meb.gov.tr/sifir-atik-ve-kutuphanesiz-okul-kalmayacak-projeleri-bu-kutuphanede-hayat-buldu/haber/24822/tr>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2022). *81 ilde geri dönüşüm yoluyla 250 kütüphane yapıldı*. <https://www.meb.gov.tr/81-ilde-geri-donusum-yoluyla-250-kutuphane-yapildi/haber/25122/tr>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Halk Eğitimi Merkezi. (2022). *Geri Dönüşüm Kütüphanemiz*. https://batmanhem.meb.k12.tr/icerikler/geri-donusum-kutuphanemiz_12784554.html
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Batman Sason İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü. (2022). *"Sıfır Atık" ve "Kütüphanesiz Okul Kalmayacak" Projeleri bu kütüphanede hayat buldu*. <https://sason.meb.gov.tr/www/sifir-atik-ve-kutuphanesiz-okul-kalmayacak-projeleri-bu-kutuphanede-hayat-buldu/icerik/1004>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Beyciler Mukaddes Sönmez Ortaokulu. (2022). *Sıfır Atık Kütüphanesi*. https://beyorta.meb.k12.tr/icerikler/sifir-atik-kutuphanesi_12425052.html
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2022). *İzmir "Sıfır Atık Kütüphaneleri" ile geri dönüşüm kültürünü yaygınlaştırıyor*. <https://izmir.meb.gov.tr/www/izmir-sifir-atik-kutuphaneleri-ile-geri-donusum-kulturunu-yayginlastiriyor/icerik/2404>
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Şemdinli Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü. (2022). *Geri Dönüşüm ve Sıfır Atık Kütüphanesi oluşturuldu*. https://semdinlihem.meb.k12.tr/icerikler/geri-donusum-ve-sifir-atik-kutuphanesi-olusturuldu_12861677.html
- T.C. Pazar Kaymakamlığı. (2022). *Pazar Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ek hizmet binasında "Sıfır Atık Kütüphanesi" açılış programı düzenlendi*. <http://www.pazar.gov.tr/pazar-halk-egitim-merkezi-mudurlugu-ek-hizmet-binasinda-sifir-atik-kutuphanesi-acilis-programi-duzenlendi>
- T.C. Seydikemer Belediyesi. (2022). *Seydikemer'de 'Sıfır Atık Kütüphanesi' açıldı*. https://seydikemer.bel.tr/AnaSayfa/HaberDetay?seo_link=seydikemer%E2%80%99de-%E2%80%98s%C4%B1r-at%C4%B1k-k%C3%BCt%C3%BCphanesi%E2%80%99-ac%C4%B1ld%C4%B1-55913446

- T.C. Uluborlu Kaymakamlığı. (2022). *İlçemizde sıfır atık kütüphanesi açıldı*.
<http://www.uluborlu.gov.tr/ilcemizde-sifir-atik-kutuphanesi-acildi>.
- Topçu, Ö. Ş. (2015). Türk eğitim sisteminde bilgi hizmetleri projeleri. U. Al ve Z. Taşkın (Yay. Haz.), *Prof. Dr. İrfan Çakın'a armağan* içinde (ss. 221-234). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Topçu, Ö. Ş. (2018). Türk Milli Eğitim Sisteminde bilgi okuryazarlığı gereksinimlerinin karşılanması [Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Topçu, Ö. Ş. ve Önal, H. İ. (2019). Türk millî eğitim sisteminde bilgi okuryazarlığı: Politikalar, öğretim programları, öğretmenler ve öğrenciler üzerine bir araştırma. *Bilgi Dünyası*, 20(1), 25-63.
- Torun, O. (2003). Yeni bir mesleki oluşum: Okul Kütüphanecileri İstanbul Grubu [OKİG]. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(1), 55-68.
- Türkyiğit, M. (1969). Okul kütüphanelerimizi geliştirmeyen engeller. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 265-271.
- Türkiye Bilimler Akademisi. (2013). Stratejik plan. *Türkçe bilim terimleri sözlüğü* içinde. 02.12.2022 tarihinde <http://terim.tuba.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Kütüphane İstatistikleri, 2021: Tablo-5 İllere göre örgün ve yaygın eğitim kurum kütüphaneleri ve materyal sayısı. *Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni*, 45700.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kutuphane-Istatistikleri-2021-45700>.
- Üreten, H. (2006). Bir antikçağ okul—Gymnasion-kütüphanesi: Nysa kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2), 207-216.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2004a). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Yılmaz, B. (2004b). Türkiye'de eğitim politikası ve kütüphane. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.
- Yılmaz, B. (2011). Ankara'daki halk kütüphanesi sistemi: Niceliksel bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 35-54.
- Yılmaz, E. (2015). Eğitimde okul kütüphaneleri: Türkiye'de durum. *Milli Eğitim*, (208), 259-286.
- Yılmaz, M. ve Çakmak, N. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphane algıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(4), 744-772.
- Yüksel-Durukan, A. (2015a). Dijital dünyada okul kütüphaneciliği ve 21. yüzyıl becerileri. *Milli Eğitim*, (208), 106-120.
- Yüksel-Durukan, A. (2015b). Neden kütüphane öğretmenine ihtiyacımız var? *Türk Kütüphaneciliği*, 29(1), 46-49.
- Zenginer, N. Ç. (2001). *Okul kütüphanelerinde bilgi hizmeti ve bir anket* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].